

דברי תורה

פרשת ויצא תשפ"ו

גליון תקיט

דבר תורה

דברות קודש מאת כ"ק מרן רבינו הגאב"ד זצוק"ל

רעווא דרעוויין שב"ק פרשת תולדות תשמ"ח

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה. ויפגע במקום וילן שם כי בא השמש ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו וישכב במקום ההוא. ויקץ יעקב משנתו ויאמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי. וירא יעקב ויאמר מה נורא המקום הזה אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים.

ויש לדקדק ואמרו אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, דמשמע שתלוי הוא בידיעתו, וצריך להבין מה היה נשתנה אילו היה יודע (בראשית פרק כח).

ורש"י פירש ואנכי לא ידעתי, שאילו ידעתי לא ישנתי במקום קדוש כזה. ויש לדקדק שבדואי אין לומר שיעקב אבינו לא ידע קודם לכן שהוא מקום קדוש, מקום בית המקדש, שהלא כתיב ויפגע במקום ובמדרש איתא שהוא אותו מקום שהעלה שם אברהם אבינו את יצחק בנו על גבי המזבח, והוא המקום שהקריב בו אדם הראשון קרבנות וכן נח ואברהם ויצחק היו מקריבים שם קרבנות לה', ובדואי ידע יעקב מכל זה, וכמו שרואים מכל הפרשה שקפצה לו הארץ ליעקב והגיע למקום ההוא, ותיקן שם תפילת ערבית, וכל זה מפני שה' שם מקום המקדש. וכן אמרו במדרש עה"פ ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו, שהרוא לו החורבן, וישם אבנים לראשו וזכר לחורבן בית המקדש, וא"כ בודאי ידע יעקב אבינו ששוכב במקום המקדש, וא"כ מדוע אמר ואנכי לא ידעתי.

ועוד קשה דכיון דידע יעקב שהוא מקום המקדש, א"כ מדוע באמת שכב במקום ההוא, הלא הזהירו במצוה עשה ואת מקדשי תראו, ואסור לישון בביהמ"ק.

ונקדים דברי הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (פ"ו הלכה י"ג ט"ו) בענין קדושת ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבוא, ובמה נתקדשה, בקדושת ראשונה שקדשה שלמה שהוא קדש העזרה וירושלים לשעתה וקדשן וקדשן לעתיד לבא. לפיכך מקריבין הקרבנות כולן אף על פי שאין שם בית בנוי, ואוכלין קדשי קדשים בכל העזרה אף על פי שהיא חריבה ואינה מוקפת במחיצה ואוכלין קדשים קלים ומעשר שני בכל ירושלים אף על פי שאין שם חומות שהקדושה ראשונה קדשה לשעתה וקדשה לעתיד לבא. ולמה אני אומר במקדש וירושלים קדושה ראשונה קדשה לעתיד לבוא, ובקדושת שאר ארץ ישראל לענין שביעית ומעשרות וכיוצא בהן לא קדשה לעתיד לבוא, לפי שקדושת המקדש וירושלים מפני השכינה ושכינה אינה בטלה, והרי הוא אומר והשמותי את מקדשיכם ואמרו חכמים אף על פי ששוממין בקדושתן הן עומדים, ע"כ דברי הרמב"ם.

והראב"ד בהשגה כתב וז"ל: בקדושה ראשונה שקדשה שלמה. א"א סברת עצמו היא זו ולא ידעתי מאין לו, ובכמה מקומות במשנה אם אין מקדש ירקב, ובגמ' אמרו דנפול מחיצות אלמא למ"ד קדושה ראשונה לא קדשה לעתיד לבא, לא חלק בין מקדש לירושלים לשאר א"י, ולא עוד אלא שאני אומר שאפילו לרבי יוסי דאמר קדושה שנייה קדשה לעתיד לבא לא אמר אלא לשאר א"י אבל לירושלים ולמקדש לא אמר, לפי שהיה יודע עזרא שהמקדש וירושלים עתידים להשתנות ולהתקדש קידוש אחר עולמי בכבוד ה' לעולם, כך נגלה לי מסוד ה' ליראי, לפיכך הנכנס עתה שם אין בו כרת.

והיה אפשר ע"פ דאכן יעקב אבינו ידע שהוא מקום המקדש, אלא שהיה סבור דאברהם אבינו קדש המקום הזה, רק

קדושה לשעתה, ולא קדושה לעתיד לבוא, כיון דידע דמקדש עתיד להיחרב ועוד יהיה ביהמ"ק לעתיד וע"ז אנו מצפים בעיקר, שרק אז יהיה קדושה לעולמי עולמים, אבל עכשיו לא קדושה אלא לשעתה אבל לא לעתיד לבוא, וכדברי הראב"ד.

וזהו דכתיב ויקח מאבני המקום, שהוא מרמז על החורבן והגאולה של אח"כ, וע"כ הקדושה הוא רק לשעתה ולא לעתיד לבוא. ומש"כ וישכב במקום ההוא, דכיון דראה שיחיה חורבנות ובכל פעם יקדשו המקדש מחדש, על כן לא נתקדש המקדש בקדושת עולם אלא קדושה לשעתה על זמן בניה, משום זה ויקח מאבני המקום וישם מראשיתו וילן שם.

אבל אח"כ כשילן שם יעקב במקום, ויקץ יעקב משנתו וירא אכן יש ה' במקום הזה וראה שאין זה קדושה רק לשעתה, אלא הוא קדושה לעולמי עולמים, קדושה נצחית, ויש ה' במקום הזה דיש כאן השראת השכינה, ושכינה לא זוה משם, ומש"כ כשהקין אמר אכן יש ה' במקום הזה ואנכי לא ידעתי, שהייתי סבור דהוא רק קדושה לשעתה, אבל כשהקין משנתו אמר אכן יש ה' במקום הזה קדושה עולמית.

ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה (כח, י).

במדרש (ב"ר סח, ב) ד"ב שמואל בר נחמן פתח, שיר למעלות אשא עיני אל ההרים (תהלים קמא, א), אשא עיני אל ההרים למלפני ולמעבדני. מאין יבוא עזרי, אליעזר בשעה שהלך להביא את רבקה מה כתיב ביה, וכל טוב אדוניו בידו (בראשית כד, י), אני אין בידו לא נזם וכו', חזר ואמר לית אנא מוביד סברי מן בריי, אלא עזרי מעם ה' עושה שמים וארץ. והמפרשים תמהו האין יתכן שיעקב אבינו אבר בטחוננו ח"ו אפילו לרגע.

וי"ל דהנה יעקב אבינו כשהלך מבית אביו לקח עמו כל צרכיו, והיינו טעמא כרי שלא יצטרך ליהנות משולחן אחרים ולהיות משועבד להם, אולם אחר אשר הלך כבוד ארץ מצית אביו ואליפו השרע לקח ממנו הכל, אזי אחזתו רעה ופלקות האין יוכל לעמוד בנסיגות הקשים שיעמדו לפניו, וכמו שאנו רואים בזמנינו שכשצריכין לבקש תמיכה ממקומות אחרים, אזי קשה מאוד לעמוד ולעצור בכלי ליגע במקומות האסורים, וה' הטוב יכפר, וע"כ כשהגיע חרנה שמורה על חר"ן אף וגלות (עי' ב"ר סח, יג. וזה"ק בפרשת קמח, א), התפלל תיכף, כמו שנאמר וילך חרנה ויפגע במקום, דבכגון דא יש לשפוך שיח ולהתחנן ולהוריד דמענות שלא יכשלו בנסיגות הזה שקשה מאוד לעמוד איתן בכלתי להיות ניצוד בפח יוקשים, וע"כ נתן עיניו למעלה והתפלל לבלתי למעלות אשא עיני אל ההרים, רומז שהתפלל להנצל מהצרה ד' שנדמה לו כהר גבוה (עי' סוכה נב, א), ועל כן תמה והתמרמר האין יוכל לעמוד בזה (עיי' בגמ', וצ"ל השיבו לו מן השמים) אל תקרי ההרים אלא ההורים, רצ"ל דאמנם עצה אחת יש לזה והוא לילך בדרכי האבות ולא לזוז מדרכיהם, שע"ז יכולים לעמוד בכל הנסיגות הקשים העוברים עלינו.

ואפשר לרמוז זה ג"כ במה שכתוב ויקח מאבני המקום, רצ"ל שכל המעקשות והמכשולות שעמדו בדרכו שקרוין אבנים, הכל שם מראשיתו – לראות מה שהיה מראש, כלומר שהתבונן מהו דרך אבותינו אשר הורו לנו בזה מאז ומקדם. || המשך בעמ' ד'

פרנס השבוע

- לזכרון עולם בהיכל ה' -

נתנדב לעילוי נשמות הרה"ח

מוה"ר שלמה יחיאל מיכל ב"ר משה ז"ל
נפטר י"א כסלו שנת תשע"ד לפ"ק

הונצח ע"י משפחת בנו הרבני החסיד הנדיב המפורסם הרה"ח

מוה"ר יקותיאל ראזנער ז"ל

יהי רצון שיהי למלץ טוב בעד המשפחה הוקרה, ויוזב להמשיך בדרכיו המפוארים, עדי נזכה לביאת משיח צדקו בב"א.

דבר הכתבים

דברי תורה · תשובות · בירורי הלכה · מכתבים · הסכמות · המלצות

שנכתבו ונרשמו בכת"ק

של כ"ק רבינו הגאב"ד זצוק"ל

· קלב ·

תפילה נאה

שיאמר ההולך לקבץ מעות שרשם
לעצמו כ"ק רבינו הגאב"ד זצוק"ל

ב"ה ב' מנ"א תשנ"ג

אם הולך לקבץ מעות ויש בזה קישוים
ועלבונות [יאמר]:

רבנו של עולם, בזה שאני הולך
ומכרת רגלי עבור קיבוץ מעות מקבל
אני עלי עול גלות שנתחייבתי ע"י עוונתי
שנתלכתי ושיחתתי, ומחול לי על עוונתי,
ראה עניי ועמלי ושא לכל חטאתי.

ועם כל זה מתחננים אליך

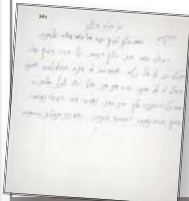
שתתן חייני בעיני נדיבי

עם שיפשוט ידיהם

ויחזיקו ברוח נדיבה

ובסבר פנים, ושמע נא

תפלתי ברחמים.

פרנס השבוע

- ברכת מזל טוב -

לכבוד ידידנו הנכבד

מוה"ר שלום שיפף ה"ו

לרגל נישואי בתו למז"ט

ע"ב ג' טבת"ח המופלג כתי"ש יצחק נ"ו

בן ידידנו הנכבד מוה"ר אשר צבי פריינד ה"ו

יה"ר שהזיווג יעלה יפה, ויוזב לרבות רב נחת וקדושה בטוב

ומכל יו"ח, כותבך שמחה וטוב לבב, אמן.

נא שלא לציין בהגליון בעצת התפלה
וקריאת התורה וחזרת הש"ץ כמבואר בשו"ע

דבר התשובה

שו"ת בע"פ משלחנו של כ"ק מרן רבינו הגאב"ד זצוק"ל

לשמוע כל שאלה ותשובה מפי
רבינו זצ"ל מסודר בכפתור נפרד
605.313.6638

ואח"כ להחזירם לצורתם כמוות שהיו, וכך יתקרא כאילו עשאו ישראל ולא יתחייבו טבילה.

תשובה: יש להם דין כלי ומחוייבים טבילה, ומ"מ יש עצה לפטרו מחיוב טבילה, דהיינו לכופם ולהפכם באופן שיתבטלו מצורת כלי, ושיהיה אינו ראוי לשימוש, ואח"כ מחזירו לתיקונם.

ושפיר מהני לעשות כן, כי בדין טבילת כלים מצינו שאפילו אם גמר המלאכה שיהא ראוי נעשה ע"י ישראל פטור מטבילה, וכה"ג מיקרי שגמר המלאכה נעשה ע"י ישראל, כיון שבקילקולו אין ראוי להשתמש בו, והישראל חוזר ופותחו שיהי' ראוי להשתמש בו, הוי כמו שנעשה כלי מחדש ברשות ישראל, וכדמצינו נמי בדין שפוד שנרצף ביו"ט, שאסור לכופו ולנטותו להחזירו, משום תיקון מנא'.

תרכט. שאלה: האוכל פת ובדעתו למרר עליו חמאה או מיני ליפתן, דלכתחילה צריך למרר עליו קודם שבוצע ומברך, וכמבואר בסימן קס"ז (סעיף ה), מה הדין אם כבר בירך על הפת ועדיין לא מירחו, אם ימורה עליו קודם שטועם כדי שהאכילה הראשונה שעליו בירך יהא באופן חשוב, או יטעום תחלה מהפת כמוות שהוא ולא יפסיק.

תשובה: יכול למרר קודם שטועם*, אבל ראוי יותר שיטעום קצת תחלה ולא יפסיק.

תרל. שאלה: כלי 'בעקעלעך' באופן שמחוייבים בטבילת כלים, אם יש לזה עצה לכופם ולנטותם מצורתם

ביאורים ובירורים מבנו הגה"צ אבד"ק בית יחזקאל שליט"א

להכות עליו ומשליכה אח"כ, דודאי לא נעשה כלי בזה שמשמש בו, רק שקרן ראוי אף לשתות בו, אבל אינה נעשה לזה ולא מיחדו לזה כלל, וביותר דהרי מבואר בברייתא בתורת כהנים (שמיני פרשה ו' דין י"א) וז"ל: ת"ל אשר יעשה מלאכה בהם, יצאו עור המצה ועור החיפה [שאינם מקבלים טומאה, אף שמשמש בהם תשמיש כלי], שלא נעשה בהם מלאכה [דלא עשה בו שום מעשה שיהא ראוי למלאכה] עיי"ש. ומבואר דכדי שיהא עליו שם כלי לענין קב"ט, בעינן מלאכה בידי אדם, וכיון דלא עשה מעשה בידי אדם לא נחית עליו שם כלי, עד שיחדה לכלי דהוי כמעשה, ועל כן קרן שלא עשה בו כלום, לא נחית עליו שם כלי כשמשליכה, אבל באופן שנעשה ע"י אדם כלי גמור להשתמש בו, אף שהוא רק לפעם אחד שפיר נחית עליו שם כלי, ובשו"ת מני"צ (ח"ח שם) הביא חילוק זה דאינו ראוי והסכים לזה, רק דמ"מ הוכיח דינו מדין חותל ברמב"ם (שם), דנעשה ע"י אדם, וגם יכול להשתמש בו, כמבואר שם דאם הוא נותן לתוכו ונוטל מתוכו מתמא, ומ"מ מבואר שם ברמב"ם דכשחשב לאכול מה שבתוכו ולזרוקו טהור ע"כ. א"כ הרי מבואר דכשעומד לזרוקו הוי תשמיש ארעי, והביא כן משו"ת חלקת יעקב (יו"ד סימן מ"ו אות ב).

אבל יש לדחות דחותל של הוצין טעם אחר יש בו דאין ראוי להיקרא עליו שם כלי, כיון דנעשה רק לעטוף הפרי וכלשון חותל דהוא ענין עטיפה, ונעשה שלא להתנפך ממנו כמבואר בפיהמ"ש להרמב"ם (פרק ט"ז מ"ה), ועל כן בטל להפרי שבתוכו, ועל כן אף כשאוכל ממנו ומחשב לזרוקו אח"כ, אין עליו בזה שם כלי, דעושה כן רק עד שיגמור מה שנתן לתוכו, אבל לא נעשה לכלי לאכול בו, [ענין גליון מספר תק"ח, דבר התשובה (סימן תר"ה הערה ד) סברא זו ודוק] אבל דבר שנעשה לכלי ליתן בו וליקח ממנו האוכל כלי מיקרי, אף שזרכו לזרוקו אחר פעם אחת, ואף בחותל משמע דבעינן שיהא מחשב בהדיא לזרוקו, וכלשון הרמב"ם (שם) והתוספות (ב"מ דלים פ"ו הלכה א), דבסתמא כל שפתוח למעלה כשאר כלים, צורתו מוכחת דכלי הוא, ואם כן כש"כ בכלי שנעשה ככלי גמור ליתן בתוכו, בסתמא שם כלי עליו, והשתא א"כ אכתי אין ראוי לכלי דנעשה להשתמש בו רק פעם אחת אף לענין קבלת טומאה, וכש"כ ללמוד ממנו לענין טבילת כלים, | המשך בעמ' ג

בהפסק המתנה ומעשה, ובפת נקי לא נאמר דהוי כבוד הברכה דבטלה דעתו, ועל כן ראוי לכתחלה לטעום קצת כדי שיחול הברכה, כמבואר במשנ"ב (שם סק"ה).
ג. ואף בענין שנעשה רק להשתמש בו רק פעם אחת, מ"מ בזה אינו פטור מטבילה, דמ"מ שם כלי סעודה עליו, שנעשה ברשות עכו"ם, ומחוייב בטבילה להוציאן מטומאת עכו"ם לקדושת ישראל, ואף לענין תיקון מנא בשבת, הוי גמר כלי אף בשנעשה רק לפעם אחת, כמו שנתבאר בגליון (מספר תפ"ג, דבר התשובה סימן תק"ג, הערה ה), וכיון דמ"מ כלי סעודה הוא, מה שמשמש בזה רק לפעם אחת, בודאי לא מהני, דאף לפעם אחת צריך טבילה וז"פ. והנה כמה גדולי הוראה נקטו בזה להורות קולא, דבכלי שמשמש בזה רק פעם אחת ונעשה לכך, לא הוי עלה שם כלי לחיוב טבילת כלים, ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ה סימן ל"ב אות א) מובא סמוכין לזה, מדברי הרמב"ם (הלכות כלים פרק ה' הלכה ו') שכתב וז"ל: וכן הקרן שהוא משמש בה ומשליכה, אינה מקבלת טומאה, ואם חשב עליה מקבלת טומאה ע"כ, והוא מתוספתא (פרק י"ג הלכה א), ומבואר מזה דאף שראוי לשימוש כמה פעמים, דהרי קרן דבר חזק הוא, מ"מ אם לאחר שמשמש בו זורקה מיד אינו כלי לקבלת טומאה, והכי נמי לענין טבילת כלים, ואף דחששו הפוסקים לומר אם לדמות כלי לענין קב"ט, לענין חיוב טבילת כלי עכו"ם, מ"מ עיין שם שסמך על דברי הגידו"ט בזה לענין זה, כיון שכן עמא דבר עיי"ש, ושם בח"ח (סימן ס"ט אות א) האריך לחזק הדברים, והגאון המני"צ (ח"ה סימן כ"ג) הולך בשיטה זו, גם לענין לעשות קידוש על כוס של 'פלעסטיק' שנעשו רק לפעם אחת, דכיון דאין שם כלי עליו אינו ראוי לקידוש עיי"ש. וכן נקטו בכמה תשובות אחרונים לסמוך על סברא זו.

אך דעת מרן זצ"ל דאין לדמות זה לזה, ולענין טבילת כלי עכו"ם, כיון דשם כלי סעודה עליו בעצם, והאומן עשאו לכלי בעי טבילה, ועל הראיה מקרן שמשמש בה ומשליכה יש לפקפק, דהתם שאני רק דלא חל עליו שם כלי לענין קב"ט מחמת כמה טעמים, דהרי קרן איירי שנוטלו כמו שהוא מבהמה, ולא עשה בה שום דבר לתיקון ולגמרו לכלי, רק השתא שרוצה לשתות ויש לו קרן משמש בו לשתי' וכשגמר שתייתו משליכו, והוא כמו מי שרוצה לפצוע אגוז, ומוצא אבן

א. והנה מבואר במשנ"ב (שם סק"ט) בשם המג"א (סק"א), דאף דבפת נקיה אין צריך להמתין להביא תבלין, מ"מ אם רוצה להמתין קודם הברכה, עד שיבואו לפניו מלח ותבלין הרשות בידו, ואין לחוש להפסק בין נטילה להמוציא כיון שהוא צורך סעודה ע"כ. ומשמע מזה דרך בין נטילה להמוציא מקילגן בזה, כיון דאינו חמיר כל כך, אבל כשבירך כבר ברכת המוציא אין להמתין בפת נקיי, וכמבואר בפרמ"ג (שם) ובמחזה"ש, רק דצ"ע דבכ"י להלן (סעיף ו) הביא תשובות הרשב"א (ח"א סימן ר"ח) דבדעתו לאכלו עם ליפתן, אמרינן דהוי צורך המוציא, ואפילו היתה פתו יפה שביפות שמה אין אכילתו עריבה עליו בלא ליפתן, ומבאר בכ"י דמשום זה הוי צורך המוציא, ולא אמרינן דהוי רק צורך סעודה, וא"כ הרי מבואר בפרמ"ג ומחזה"ש בבאור דברי המג"א דהפסק הוי רק משום דהוי צורך סעודה, אבל בצורך המוציא לא הוי ספק, וא"כ כל דהוי צורך המוציא אפשר דרשאי לכתחלה להפסיק, עכ"פ בהמתנה לבד בלי דיבור אף בין ברכה לאכילה, ומה שכתבו 'דכשרוצה להמתין' ומשמע שרוצה בזה, ומ"מ נסתפקו בו, היינו דלא איכפת ליה כל כך, בזה קאמר דמ"מ צרכי סעודה הוי, אבל כשאכילתו עריבה עליו בזה, לא מצינו מי שיחלוק על הרשב"א דהוי צורך המוציא, ומ"מ צ"ע דהרי הדרכי משה (פסק"ה) הביא דברי האו"ז דכתב בהדיא, דפת נקי אמרינן דבטלה דעתו, ולכאורה משמע דחולק על הרשב"א, אבל יש לומר דהרשב"א איירי בדעיבד דווקא דודאי הוי צורך המוציא, ומ"מ לכתחלה אין להפסיק כל שבטלה דעתו, ועכ"פ אם מרגיש שקשה עליו אכילתו יש להתיר.

וביותר נראה כי משמעות הדבר דמה שהחמירו בזה בפת נקי, היינו כשאין המלח והליפתן לפניו וצריך להביאו, דאינו ידוע כמה זמן יקח, אבל כשהליפתן לפניו רק רוצה למררו עליו מיד, לא גרע ממה דרשאי לטבול במלח ובליפתן בין הברכה לאכילה, ולא הוי הפסק אף בפת נקי, כדמשמע פשוט דמותר לטבול במלח, וא"כ באופן דעריבה עליו אכילתו בכך שפיר יכול לסמוך למרר עליו, ואשר על כן כמובן לא ימרח עכשיו רק על מקום בציעתו, ולא על כל הפת.

ב. דכיון דהרי פת נקי, וסתימת הפוסקים משמע כנ"ל (הערה א), דלכתחלה לא יפסיק בין הברכה להמוציא

זמן הדלקת נר חנוכה

הדלקה לפני הזמן במקום אונס

ה. באופן שהוא טרוד מאוד או במקום אונס, ישתדל עכ"פ להדליק בזמן שהוא לילה לדעת הגאונים דהיינו תחילת השקיעה, ובשעת הדחק ממש יש לסמוך ולהדליק אפילו בזמן פלג המנחה לשיטת הגאונים, ומ"מ ידליק אז בלא ברכה, ואם תשיג ידו ידליק שוב בלילה כדי לצאת עיקר זמן המצוה^[ח].

זמן ההדלקה בערב שבת

ו. בערב שבת שאנו מחמירין מספיקא דאורייתא שלא לעשות מלאכה מזמן השקיעה לדעת הגאונים, לכו"ע מדליקין קודם זמן צאת הכוכבים לדעת ר"ת, ואפשר להקל להדליק מזמן פלג המנחה לדעת הגאונים אפילו בברכה, ומ"מ יזהר שלא להדליק קודם זמן זה. לפי"ז אם נוסע מביתו לשבת, אינו יכול להדליק בביתו בזמן זה רק אם נוסע למקום קרוב שברור שיגיע שם קודם השבת^[י].

שיעור השמן למי שמדליק בזמן פלג המנחה

ז. באופנים שהותר להדליק בזמן פלג המנחה, צריך ליהדר ליתן די שמן בנר כשיעור שידליק חצי שעה אחר זמן צאת הכוכבים לר"ת^[י].

מתחילת השקיעה ולא נמצא, מ"מ אין נקטין כדעת המג"א (א"ח סימן רל סק"ג) ד"ב שעות היום מניין מעלות השחר עד צאתה, ולא כ"ע ס"ל כדעת הלבוש בזה אלא דזמן פלג המנחה משתער שעה ורביע קודם צאתה (עסק התשובה ח"ו סימן רמא).

ה. נמצא לפי"ז דיש ארבע זמנים לענין הדלקת נר חנוכה זו למעלה מזו, א. זמן לילה לדעת ר"ת. ב. זמן פלג המנחה לדעת ר"ת (אנחנו במקומות בהקפות חנוכה היו זמן זה יותר מאוחר מזמן לילה לדעת הגאונים לפי השעות זמניות). ג. זמן לילה לדעת הגאונים. ד. זמן פלג המנחה לדעת הגאונים. וכל זמן עדיף מהסמוך לו (מאי חנוכה סימן ב' סעיף ד-ו).

ו. דיון דא"ל להדליק בשקיעת החמה, לכן היתה התקנה מעיקרה להדליק קודם זמן, ואף שבמקומותינו הדלקת נר חנוכה בער"ש הוא קודם פלג המנחה לדעת ר"ת, מ"מ כיון שאנו חוששין לשיטת הגאונים לענין חובת מלאכה בערב שבת כיון שהוא ספיקא דאורייתא, לכן מוכרחין אנו לסמוך בזה על שיטת הגאונים לחשוב שיעור פלג המנחה לפי שיטתם, אע"פ שלדעת ר"ת הוא קודם זמן פלג המנחה (מאי חנוכה סימן ב' סעיף ב-ג).

ז. כמ"ש הש"ע (א"ח סימן תע"ב סעיף א) דכשמדליק בזמן פלג המנחה צריך שיתן שמן בנר שתדליק עד זמן שתכלה רגל מן השוק, ולפי מה נדקטין כר"ת גם כן זה השבין לפי דעת ר"ת, ולכן אם הוכרח להדליק זמן במקום בזמן פלג המנחה של הגאונים, יתן כ"כ שמן בנר שידליק עד חצי שעה אחר צאת הכוכבים לר"ת שהוא במקומותינו קרוב לשני שעות. אמנם י"ל דכשמדליק בזמן פלג המנחה לדעת הגאונים א"צ ליתן שמן בנר עד זמן שתכלה רגל מן השוק לדעת ר"ת, דהא לדעת ר"ת אין זה נ"ח כלל כיון שאינו זמן הדלקה או, אלא דאנו סומכים במקום אונס והיכא דלא אפשר בענין אחר על דעת הגאונים נגד דעת ר"ת, א"כ גם לענין שיעור השמן די שיתן כשיעור חצי שעה אחר שקיעת החמה לדעת הגאונים, אין מ"מ גם ככה"ג ראוי ליתן בו שמן כשיעור דעת ר"ת כיון דאנן נקטין חובתנו מעיקר הדיון, אלא שא"ל לו להדליק בזמן, וכן אנו נוהגין בערב שבת (מאי חנוכה סימן ב' סעיף ו).

תחילת זמן הדלקת נר חנוכה

א. תחילת זמן הדלקת נר חנוכה הוא בזמן צאת הכוכבים לר"ת, כמקובל לנו מאז ומקדם עיקר להלכה כשיטה זו^[א].

מי שממחר לצאת מביתו קודם זמן צאת הכוכבים

ב. אף הממחר קצת יתאמץ שלא להדליק קודם זמן זה אם אפשר לו. ואם הוא מוכרח לצאת מביתו מקודם זמן צאתה, כגון שצריך לנסוע לאיזה מקום, יכול להדליק מזמן פלג המנחה^[ב].

הדלקה בזמנה ביחידות או בפלג המנחה יחד עם ב"ב מה עדיף

ג. אין להדליק בפלג המנחה אא"כ לא יוכל להדליק אח"כ בזמנה, אבל אם יוכל להדליק בזמנה אלא שאז לא יהיה בפרסומי ניסא, כגון באופן שבזמנה לא יהיו בני ביתו עמו בשעת ההדלקה ויצטרך להדליק ביחידות, בכה"ג לא ידליק בפלג המנחה^[ג].

זמן פלג המנחה

ד. זמן פלג המנחה הוא שעה ורבע קודם הלילה, לפי חשבון ישעות זמניות, ולמנהגינו שתופסים עיקר להלכה כדעת ר"ת חשביון השעה ורבע מזמן צאת הכוכבים ולא קודם^[ד].

א. הנה כבר נודע מחלוקת קמאי מאיזה זמן הוא תחילת הלילה, לדעת הגאונים הווא בתחילת השקיעה, ודעת ר"ת דהוא בסוף שקיעה וכמבואר בב"י (א"ח סימן רסא). והנה תחילת זמן הדלקת נר חנוכה ג"כ תלוי בדעות הג"ל והש"ע (א"ח סימן תע"ב סעיף א) סתם כדעת ר"ת וכמ"ש המג"א (שם סק"א) דמש"כ הש"ע 'עד סוף שקיעתה' היינו זמן צאת הכוכבים, וכן אנו נוהגים כשיטת ר"ת כמו לענין שבת כמקובל לנו מאז ומקדם והשיטה הזו היא לנו לעיקר, נמצא שתחילת זמן הדלקת נר חנוכה, הוא בזמן מוצאי שבת קודש ולא קודם (מאי חנוכה סימן א' סעיף א).

ב. כמו שפסק הש"ע (א"ח סימן תע"ב סעיף א) בשם יש מי שאומר, שאם הוא טרוד יכול להדליק מזמן פלג המנחה ואילך, ואע"ג דנקט לשון 'יש מי שאומר', מ"מ נקטו הפוסקים לעיקר הדיון וכמ"ש המ"ב (שם סק"ג) בשם כמה פוסקים, והוה דוקא אם מוכרח לעשות כן וא"ל לו בענין אחר, אבל היכא דאפשר לו להדליק בזמנו אלא שממחר קצת וכדו', אין להקל להדליק קודם הנרות קודם זמן צאתה, אע"פ שלענין זמן תפילת מעריב יש המקליל לעצמן בכך. ואין להביא ראיה מנר שבת דפסק הש"ע (א"ח סימן רסא סעיף ו) דיכול להדליק מפלג המנחה, דשאני התם דא"ל בענין אחר כיון שבבילה אינו יכול להדליק משום שבת, משא"כ בנר חנוכה יוכל להדליק עכ"פ בדריבד כל הלילה (מאי חנוכה סימן א' סעיף ב).

ג. היות דשיעור פלג המנחה לענין הדלקת נר חנוכה נלמד משיעור פלג המנחה דהבדלה, א"כ כמו ולגבי הבדלה קרי"ל (א"ח סימן רצ"ג סעיף ג) דאין להבדיל מזמן פלג המנחה כ"א באופן שלא יוכל להבדיל אח"כ על הדין בשום אופן, א"כ ה"ה נמי לענין נר חנוכה אין להתיר אלא באופן שלא יוכל להדליק אח"כ בזמנה בשום אופן, משא"כ אם יוכל להדליק בזמנה אלא שלא יהיו בני ביתו עמו וליכא פרסומי ניסא כ"כ, אין להתיר משום כך, ובפרט בזמנינו שאנו מדליקין בפנים הבית ובלא"ה ליכא פרסומי ניסא לבני רשות הרבים כ"כ מדינא, אין להתיר הדלקה קודם זמנה משום פרסומי ניסא (עסק התשובה ח"ו סימן רלג).

ד. (מאי חנוכה סימן ב' סעיף א). ואע"ג דדעת הלבוש (א"ח סימן רלג סעיף א) דשיעור זמן פלג המנחה חשביון גם לר"ת

לפרסם
עובדות וענינים
בין בנתב ובין
בע"פ
נא להתקשר
להמערות

חזר ופסק להיתר. ואני שראיתי כל הנ"ל שאלתי אותו אם יותר טוב להחמיר. אמר לי 'ניין ס'איז גוט'.

פעם כשהייתי אברך צעיר, היתה לב"ב שתחיל' חום (פיבע"ר), ושאלתי את מורן צ"ל שאלה הנוגעות לערב, אמר לי הרי עדיין עכשיו באמצע היום ומאן יימר שבבילה עדיין לא תרגיש טוב ויהיה לה חום. ופלא שזמן קצר אחר זה נסתלק ממנה החום והרגישה ממש כאחד האדם.

[תקעה]

ולא אכשל בדבר הלכה

סיפר בעל העובדא הי"ו:

פעם שאלתי שאלה קשה ממורן רבינו צ"ל, והתחיל להתעמק במחשבתו, ואחר כך אמר שהוא צריך להיכנס לחדרו, ואני עומד וממתין והוא אינו חוזר לזמן ארוך, ומאד תמתי על זה שלא היה דרכו בכך, ומרוב התמיהה הצצתי לחדרו, וראיתי דבר פלא שהוא עומד עם תהלים ובדמעות שליש הוא מתפלל, וכנראה שהיות שהיה שאלה חמורה התחנן לפני בוראו שיפסוק כהלכה. ואח"כ

המשך דבר התשובה

ביאורים ובידורים מבני הגה"צ אבד"ק בית יחזקאל שליט"א

ועיין בשו"ת עמק התשובה (ח"ח סימן צ"א) דכל שצריך אומנות בטל ממנו שם כלי, ואם מחזיר מיקרי שתיקן הכלי ונעשה כלי מחדש, ובשו"ת תשובה מיראה (ח"א סימן ק"ע), ובמה שהארכנו לבאר בלומדת יראתך (אות כ"ו) בזה.

ו. כמבואר (א"ח סימן תק"ט סעיף א), ואף דנתבאר (הפנה ה) דבענין שיהא צריך מעשה אומנות להחזירו, כדי שיתבטל ממנו שם הכלי, שיהא נחשב מעשיו ע"י ישראל, מ"מ היינו באופן שיש עליו עדיין צורת הכלי, רק שנעשה בו קלקול, בזה כל שבקל לתקנו ולהחזירו שם כלי עליו, וכמו דמצינו לענין תיקון מנא בשבת, דמוכין לתוך הכר שנפל, ובקל להחזירו לא נאבד ממנו שם כלי, כמבואר סימן ש"מ (סעיף ה) וסימן ש"ז (סעיף ב' בנ"כ), אבל כל שנאבד ממנו עצם צורת הכלי לגמרי, מבואר מדין שפוד שנרצף, ומחט שנתעקמה (מג"א סימן ש"מ סק"א), דבכל ענין יש תיקון מנא, ואף שיכול להחזירו בלי מעשה אומן, אם מתקנו אסור משום תיקון מנא, דהוי בזה כעושהו מתחלה, דבטל עשייתו הראשונה, ואפילו מעשה קל הוי גמרי.

ומבואר בדברי מורן צ"ל דלא סגי בזה לבטל מעשה העכו"ם, לעשות בו קלקול קל, דעדיין ראוי לשימוש קצת, וכגון מה שנעשה בו לפעמים מעצמו קצת, כגון לקפל הדפנות או עיקום קטן, רק בענין לעקם עצם הטבלא ולהפכם, ובה נתקלקל צורתו ותשמישו לגמרי, וכמו שפוד ומחט שנתעקמה באופן דאינו ראוי, דאז נאבד ממנו שם וצורת כלי, וגם אינו בקל להחזירו וליישרו כל כך, אבל בקלקול קטן הרגיל, עדיין לא נתבטל ממנו שם כלי.

ובפרט אם הוא באופן שהרבה בני אדם והוא בעצמו משתמש בהן הרבה פעמים לכמה פעמים עד שנתקלקל לגמרי, דאף בחותל מבואר דהוי כלי כה"ג בסתמא, וגם הוא ראוי לזה שיש שנעשה עב קצת, על כן שם כלי עליו, וגם לענין קידוש ונט"י דעת מורן צ"ל, דכשירין הן הכסות שנעשו מפלעסטיק וזורקין אותן, כמבואר בשו"ת עמק התשובה (ח"ח סימן י"ז), דתלוי רק אם ראוי להחזיק בו הדבר, יהיה ממה שיהיה, דין כלי עליו לענין זה עי"ש, ונעיין עוד בגליון (מספר שצ"ו) דבר התשובה (סימן ש"ח), וגליון תפ"ח דבר התשובה (סימן תקס"א). והכי נמי סב"ל לענין חיוב טבילת כלים, וכך היה נהוג בבית מורן אאמרי"ו צ"ל, כאשר אני זוכר בימי נעורי, אשר כמה פעמים הלכנו לירד לבית הטבילה לטבול הבעקנים האלו, אף שהיו רבים במספר, ולא סבירא לי' כמה שנאמר שרק משתמשין בו רק פעם אחד, לענין לפטור מטבילת כלים. ד. ובשו"ת עמק התשובה (ח"ח סימן צ"ח) כתב מורן צ"ל וז"ל: לענין כלים טסין דקין של מיני מתכות [פוילן], שפסקנו שיכולין לכופין ולחזור לפושטן לענין טבילת כלים, אע"ג דלענין טומאה בכה"ג קיי"ל חזרה לטומאה ישנה, וקיי"ל כן לענין כל הטומאות, וכמבואר בשבת (ט"ז), ועיין כלים (פ"ג מ"ה) צנורה שפשטה טהורה, כפפה חזרה לטומאתה הישנה וכו', מ"מ לענין טבילת כלים הנעשה ע"י עכו"ם, חיובו הוא מפני מעשה עכו"ם, וכל שמבטל מעשיו של עכו"ם בטלה לה מעשיו וכו', עי"ש עוד מה שכתב לבאר בזה.

ה. כמבואר בחכמת אדם (כל ע"ג בינת אדם סימן ס"ו, ופת"ש סימן ק"כ סק"א),

